

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

СТРУКА: Култура и умјетност, четврти степен

ЗАНИМАЊЕ: Музички извођач, музички сарадник

РАЗРЕД:ДРУГИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 3

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 102

ДАТУМ: јун 2024. године

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Развијање критичког става и мишљења;
- Развијање интересовања за књижевност;
- Развијање умијећа писменог и усменог изражавања.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

- Упознавање ученика са новим поетикама, најзначајнијим остварењима и ствараоцима, као и са духовном климом тога времена;
- Продубљивање функционалног знања из теорије, историје књижевности и књижевне критике ради бољег разумијевања и успјешног проучавања умјетничких текстова;
- Развијање способности интерпретације књижевног дјела;
- Усвајање знања о језичкој структури, функцији језика;
- Развијање способности за анализу језичке грађе српског књижевног језика;
- Разумијевање књижевног језика са историјског и садашњег аспекта, те разумијевање граматичких категорија, деκлинације и конјугације у оквиру врста ријечи;
- Примјењивање граматичких правила у језичкој пракси;
- Упознавање ученика са новим поетикама, најзначајнијим остварењима и ствараоцима, као и са духовном климом тога времена;
- Продубљивање функционалног знања из теорије, историје књижевности и књижевне критике ради бољег разумијевања и успјешног проучавања умјетничких текстова;
- Развијање способности интерпретације књижевног дјела.

ТЕМЕ

1. **Књижевност епохе просвјетитељства**
2. **Књижевност романтизма**

3. Српски књижевни језик и његов развој у XIX и XX вијеку
4. Именице и именске ријечи
5. Глаголи и непромјењиве врсте ријечи
6. Језичка култура
7. Реализам у европској књижевности
8. Реализам у српској књижевности

Оквирни број часова за реализацију тема није дефинисан. Наставник ће приликом планирања и програмирања наставних садржаја, узимајући у обзир факторе попут нивоа постигнућа ученика, нивоа сложености наставне теме, потреба струке и занимања, и слично, одредити број часова потребан за њихову реализацију у оквиру теме. Теме чине обавезни дио Наставног програма, али немају обавезујући карактер што се тиче редослиједа њихове реализације.

ИСХОДИ

1. Тема: Књижевност епохе просвјетитељства

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Разумије друштвено-историјски контекст наративног времена и простора; - Осврћући се на претходно обрађене епохе уочи прелаз од старе ка новој књижевности (барокне тенденције); - Прати развој језика и промјене које се дешавају на том пољу; - Увиди утицаје различитих фактора на развој језика (појаву српскословенског, рускословенског, славеносрпског језика и сав значај народног језика);	Ученик ће бити способан да: - Повезује знања стечена у основној школи, знања из модула првог разреда средње школе -Увод у књижевност (појмови, карактеристике одређених књижевних родова и врста) са новим знањима која се односе на анализу конкретног књижевног, књижевно-научног дјела или само одломка. - Примјењује новостечена знања која се односе на анализу конкретних књижевних текстова;	Ученик ће бити способан да: - Посједује свијест о важности изражавања емоција и става, те исказује утиске о прочитаном књижевном дјелу; - Анализира књижевно дјело; - Контекстуализује садржај књижевног дјела са савременим добом и животом.

- Објасни појам, особености, развој и значај епохе просвјетитељства у Европи и у српској књижевности; - Издвоји основне теме, мотиве, својства пјесничког језика, стилска средства. - Препозна и објасни књижевне врсте у оквиру књижевности прелаза од старе ка новој књижевности и епохе просвјетитељства; - Анализира књижевни текст (дјело или одломак) који припада одговарајућој књижевној врсти (лирска пјесма, епска поезија у прози, комедија, књижевно-научне врсте) уочивши основне појмове и особине наведених књижевних врста; - Аргументовано искаже своје мишљење о прочитаном књижевном дјелу.	- Уочи универзалност основних мисли обрађених књижевних текстова, те их повеже са савременим животом. - Повеже, протумачи што самосталније текст из савремене књижевности који је тематски, стилски, кроз одређене ликовне повезан са дјелом или личношћу из обрађиваног периода, епохе; - Уочи разлику, дискутује о разлици између готово књижевно-научних дјела, бесједа, манифеста и књижевног дјела; (улога умјетности у друштву, уопштено човјековом животу)	
--	---	--

2. Тема: Књижевност романтизма

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Интерпретира главна обиљежја ове епохе кроз одређене друштвене промјене, кроз велике промјене у поимању и доживљају умјетности, али и у конкретном умјетничком стварању; - Схвати појмове: романтично расположење, побуна, пропагирање слободе умјетничког стварања, неспутаног стваралачког генија,	Ученик ће бити способан да: - Увиди корелацију књижевности и музике (Бетовенова позна дјела, надахнуће композитора романтизма дјелима Ј.В.Гетеа и Џ.Г.Бајрона, повезница Џ.Г.Бајрона и Ф.Шопена, доба соло пјесме и лирика њемачког романтизма).	Ученик ће бити способан да: - Препозна корелацију књижевности и музике (Бетовенова позна дјела, надахнуће композитора романтизма дјелима Ј.В.Гетеа и Џ.Г.Бајрона, повезница Џ.Г.Бајрона и Ф.Шопена, доба соло пјесме и лирика њемачког романтизма).

рушење строгих правила, емоционалност, субјективност, индивидуализам, прошлост, романтичарски национализам, Sturm und Drang, Weltschmerz - Препозна доминантне књижевне врсте и њихове карактеристике у овом периоду, као и особености нових књижевних врста које се појављују у романтизму; - Препозна на текстовима једну од главних особина романтизма- слободнији приступ форми, питању књижевне врсте што резултира синтези елемената основних књижевних родова у једном дјелу (нпр. „Горски вијенац“); - Разумије, самостално анализира одређени књижевни текст – одломак или дјело у цјелини (поему, лирску пјесму, роман у стиховима, роман) користећи већ усвојени критички рјечник; - Разумије тадашње књижевне појаве попут бајронизма; - Препозна симболику дјела, те изнесе лични доживљај и суд о прочитаном и анализираном књижевном тексту; - Представи и објасни основна питања проблематике појаве, развоја и коначног формирања српског књижевног језика (личност, рад В.С.Карацића и његових сарадника).		
--	--	--

3. Тема: Српски књижевни језик и његов развој у XIX и XX вијеку

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Препозна почетак стандардизације књижевног језика и правописа код Срба у првој половини XIX вијека; - Разумије даљњи развој српског књижевног језика након званичног признавања Вукове реформе, односно књижевног језика и правописа; - Познаје имена и рад Вукових сљедбеника попут Стојана Новаковића, Љубомира Стојановића; - Прати развој српског језика условљен бројним вањским, друштвено- политичким факторима; Протумачи судбину некадашњег српскохрватског или хрваткосрпског језика, тадашњих прилика, језика који деведесетих година под тим заједничким називом престаје да постоји; - Разликује и правилно употребљава два равноправна изговора: ијекавски и екавски.	Ученик ће бити способан да: - Објасни појам књижевни језик; - Познаје бројне културне и научне институције у Срба, које се оснивају током овог периода; (Матица српска, Српска академија наука и уметности; - Препозна бројне утицаје (наука, школство, издаваштво, уопштено модернизација српског друштва, индустријализација, урбанизација) на развој књижевног језика; - Овлада појмовима попут интелектуализација језика, проблема бирократизације језика; - Познаје и користи основне принципе српске књижевне норме и језичке културе; - Познаје и употребљава приручнике за његовање језичке културе;	Ученик ће бити способан да: - Посједује свијест о функцији језика која човјеку омогућује развијен друштвени и душевни живот; - Препознаје значај српског књижевног језика, његово испољавање у различитим видовима, као и писма ћирилице. Њихово његовање, у циљу очувања националног идентитета. - Подједнако цијени оба изговора и њихову практичну употребу; - Смјешта развој књижевног језика код Срба у друштвени, историјски и културни контекст.

4. Тема: Именице и именске ријечи

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Дефинише морфологију у ширем и у ужем смислу. Морфологију као лингвистичку дисциплину; - Познаје нивое језичке структуре; - Дефинише појам морфеме; - Дефинише ријеч као најмању самосталну језичку јединицу која има значење; - Наброји, разликује врсте ријечи у српском књижевном језику и критеријуме по којима је подјела извршена; - Објасни именице као врсту ријечи (њено значење, граматичке категорије, службу у реченици); - Наброји и разликује врсте именица (подјелу именица према значењу); - Уочи и објасни специфичности промјене именица I, II, III и IV врсте; - Препозна и објасни граматичке категорије рода, броја и падежа придјева; објасни подјелу придјева према значењу; појам компарације придјева; одреди вид придјева; - Разликује врсте замјеница; - Објасни све граматичке категорије замјеница, подјелу замјеница према служби у реченици и према значењу;	Ученик ће бити способан да: - Разликује слободне и везане морфеме, корјенске и афиксалне; - Дијели ријеч на морфеме; - Препозна које граматичке категорије имају промјењиве врсте ријечи; - Разликује граматичке основе именских ријечи и граматичке основе глагола; - Направи разлику између природног и граматичког рода именица; - Класификује именице у одређене деклинационе врсте; - Одреди граматичке категорије придјева; - Класификује придјеве према значењу на конкретним примјерима; врши компарацију придјева; уочава разлику између одређеног и неодређеног придјевског вида; - У конкретним примјерима препозна замјеницу као врсту ријечи, одређену врсту замјенице, као и да изврши њену деклинацију; - Препознаје у примјерима бројеве као врсту ријечи, одговарајућу врсту бројева, те изврши њихову промјену према граматичким категоријама.	Ученик ће бити способан да: - Рзумије граматичке категорије, деклинације, конјугације у оквиру врста ријечи.

- Препозна и објасни граматичке категорије бројева, разликује врсте бројева са свим специфичностима основних, збирних и редних бројева.		
---	--	--

5. Тема: Глаголи и непромјењиве врсте ријечи

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Објасни глагол као врсту ријечи (значење, граматичке категорије, службу у реченици); - Разликује презентску и инфинитивну основу; - Разликује подјелу глагола према трајању радње; објасни творбу простих и сложених глаголских облика; разликује актив и пасив; - Препозна непромјењиву врсту ријечи, објасни значење и службу непромјењивих врста ријечи.	Ученик ће бити способан да: - Препознаје врсте глагола према дужини трајања радње; - Разликује двовидске глаголе; - Класификује глаголе према глаголском роду; врши промјену глагола по лицима, времену броју и начину; - Одређује значење и службу прилога, приједлога, узвика, везника и ријечица на конкретним примјерима.	Ученик ће бити способан да: - У раду на тексту или одабраним примјерима јасно врши подјелу глагола према њиховим граматичким категоријама;

6. Тема: Језичка култура

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Влада нормама књижевног језика у његовој писменој и усменој форми; - Овлада у одређеној мјери говорном вјештином, не само у смислу правилног говора већ и умијећа избора одређених варијанти (стилистички, смисаоно	Ученик ће бити способан да: - У усменом и писменом изражавању поштује правилност, јасноћу, љепоту што доприноси процесу људског комуницирања, размјене и преношења идеја, мисли, осјећања, закључака и чињеница.	Ученик ће бити способан да: - Узима у обзир, како наука наводи, главне орјентире за усвајање културе матерњег језика: укупност норми књижевног језика, укупност етичких одређења свог народа,

најприхватљивијих, најразумљивијих, најизражајнијих...); - У говору, презентовању знања, расправи о појединим питањима, дебатама издвоји и испоштује основна својства позитивне комуникације: правилност, прецизност, чистоту језика, сажетост, јасноћу, изражајност и богатство језичког израза.		укупност циљева и околности комуникације, љепоте једног језика. - Познаје, влада у одређеној мјери реториком као фундаменталним учењем о говору или како савремена реторика карактерише правилној изградњи говора.
--	--	---

7. Тема Релизам у европској књижевности

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Интерпретира двоструко значење појма реализам (као методе писања и правца у умјетности, конкретно књижевности); - Протумачи и објасни друштвени контекст реализма (појава позитивизма, утицај на социологију, уопште науке о друштву и друштвене појаве уопштено); - Препозна утицај свега претходно наведеног на усмјеравање пажње умјетника ка нову проблематику (актуелна животна питања, проблеми и животи припадника различитих друштвених слојева); - Разликује значење појмова: реалност, реалистично, реализам; - Издвоји главне карактеристике поетике реализма (приступ теми, представљање односа човјека и друштва, приказ човјека	Ученик ће бити способан да: - Кроз стечено знање из теорије, историје књижевности и књижевне критике оствари креативан приступ књижевним дјелима овог периода, увиди њихову улогу у развоју књижевности и уочи сав њихов значај у свеопштем развоју човјека, његовог стварања. - Примјењује новостечена знања која се односе на анализу конкретних књижевних текстова; - Уочи универзалност основних мисли обрађених књижевних текстова, те их повеже са савременим животом; - Аргументовано искаже своје мишљење о прочитаном књижевном дјелу.	Ученик ће бити способан да: - Посједује свијест о важности изражавања емоција и става, те исказује утиске о прочитаном књижевном дјелу; - Анализира књижевно дјело; - Контекстуализује садржај књижевног дјела са савременим добом и животом; - Упореди вриједности, значај појединих епоха, праваца, уопште периода у развоју умјетности.

као представника одређеног типа понашања, његових преокупација...) - Препозна доминантне књижевне врсте; наведе најзначајније представнике и њихова остварења; Прошири знање о самом појму манифеста и уложи манифеста у појави једног књижевног правца; - Разликује видове реализма: рани реализам, критички реализам, развијени реализам, психолошки реализам; - Препозна и објасни употребу и функцију ироније, сарказма у књижевном тексту; - Познаје појам натурализам, његова основна обиљежја и најзначајније представнике; - Анализира књижевно дјело или одломак (роман, новела, комедија, приповијетка) из овог периода, примјењујући теоретско знање о самом правцу и његовој поетици; Анализира манифест и издвоји најзначајније карактеристике реализма.		
--	--	--

8. Тема Реализам у српској књижевности

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - Разумије друштвено-историјски контекст наративног времена и простора; - Прати уопштено карактеристике једне умјетничке епохе у националној	Ученик ће бити способан да: - Уочи важност културног наслеђа и његовог његовања.	Ученик ће бити способан да: - Иисказује утиске о прочитаном књижевном дјелу; - Анализира књижевно дјело;

књижевности, са свим њеним специфичностима; - Уочи и објасни главне карактеристике српског реализма, од саме појаве (дужег трајања романтизма), својеврсне реакције на романтизам, преко главних обиљежја поетике реализма код нас па до нових књижевних врста специфичних за српски реализам; - Анализира текстове попут „Певање и мишљење“, и „Реалност у поезији“ Светозара Марковића, упореди са сличним текстом француског реализма („Предговор Људској комедији“), те самостално интерпретира карактеристике српског реализма; - Разумије тзв. видове реализма у српској књижевности и препозна одлике у одређеним стваралаштвима или конкретним дјелима: протореализам, програмски реализам, фолклорни реализам, поетски реализам, потпуни (високи) реализам, раслојавање реализма; - Спозна посебну књижевну врсту тзв. „сеоску приповијетку“ и њену улогу у српском реализму; - Упореди доста различите писце ове епохе, препознајући основне одлике њиховог стила (нпр. М. Глишић и Л.Лазаревић).		- Контекстуализује садржај књижевног дјела са савременим добом и животом; - Упореди вриједности, значај појединих епоха, праваца, уопште периода у развоју умјетности.
--	--	---

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ - СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ

1. Тема: Књижевност епохе просвјетитељства

- Планирати рад, приступ, методе рада, избор литературе и лектире према способностима, профилу и интересовањима ученика у одјељењу;
- -Објаснити атмосферу у којој је епоха настала. Заједно са ученицима посматрати и представити друштвено историјске прилике, човјека тога времена и његове преокупације (кроз класични фронтални рад, задатке појединачно дате ученицима или групама ученика, реферате...);
- Систематизовати сазнања о подјели и особеностима књижевних врста, те издвојити специфичности за ову епоху у књижевности.
- Кроз ишчитавање одломака, већих цјелина, а затим и комплетних дјела постепено ученицима приближити, учинити разумљивијим и интересантнијим књижевне текстове овог периода откривајући њихове универзалне поруке, хуманистичке идеје, моралне принципе.
- Оспособити, припремити ученика за самостално читање и анализу предметног књижевног дјела.
- Ставити акценат на језик и израз, прожимати непрестано рад неопходним понављањима књижевнотеоријских појмова конкретно на тексту.
- Оспособити ученике да анализу књижевних текстова (одломака или дјела у цјелини) ураде и у писаној форми.
- Књижевна дјела као извор:
 - Гаврил Стефановић Венцловић: „Црни биво у срцу“- избор; „Беседе шајкашима“;
 - Арсеније III Чарнојевић „Молитва заспалом Господу“;
 - Захарија Орфелин: „Плач Србији“;
 - Доситеј Обрадовић: „Писмо Хралампију“ (одломак), „Живот и прикљученије“ (одломци), „Востани, Србије“ (Песна на инсурекцију Србијанов).

2. Тема: Књижевност романтизма

- Планирати рад, приступ, методе рада, избор литературе и лектире према способностима, профилу и интересовањима ученика у одјељењу;
- Кроз краћа предавања, презентације, заједнички рад са ученицима изложити друштвено-историјски контекст, појам и основна обиљежја, одлике тематике и стила, те издвојити најзначајније представнике романтизма. Посебно се задржати на основним карактеристикама романтизма у српској књижевности (издвојити однос према традицији, народној књижевности и језику).
- У групама, паровима урадити анализу поетике романтизма на одломку текста.
- Иако је модул књижевност одређене епохе и правца, обрадити детаљно питање језика кроз Вуков реформаторски рад на језику – анализирати текстове из предговора Српског рјечника, кроз дискусију упоредити стање у језику прије појаве Вука, тог периода са стањем у савременом језику.

- Повезати књижевност и музику.
- Српски језик и Историја музике, као предмети у овом модулу имају јасну корелацију која ће утицати на заинтересованост, разумијевање, интерпретацију како књижевних тако и музичких дјела ученика.
- Књижевна дјела као извор:
 - В.С.Карацић: Предговор Српском рјечнику, Предговор Народним српским пјесмама I, Житије Ајдук Вељка Петровића, Критика романа Љубомир у Јелисијуму (одломци);
 - Радослав Петковић: „Судбина и коментари“ (одломци);
 - Милорад Павић: „Извртута рукавица“ (одломци);
 - Џорџ Гордон Бајрон: „Путовања Чајлда Харолда“ (одломци)- Прво пјевање;
 - Шандор Петефи: „Слобода света“;
 - Хајрих Хајне: „Лорелај“;
 - Војислав Илић: „Лора Лај“;
 - Александар Сергејевич Пушкин: „Цигани“ (одломци); Бранко Радичевић- избор из поезије;
 - Ђура Јакшић- избор из поезије;
 - Ј.Ј.Змај- избор из поезије;
 - Лаза Костић- избор из поезије;
 - Франце Прешерн: „Сонетни вијенац“;
 - Мирјана Новаковић: „Страх и његов слуга“ (одломци).

3.Тема: Српски књижевни језик и његов развој у XIX и XX вијеку

- Повести разговор о појму језика као феномену човјековог живота; човјека као друштвеног бића са потребом изражавања мисли, осјећања, сазнања;
- Заједно са ученицима поновити градиво првог разреда о почецима писмености, раду Ћирила и Методија, старословенског језика као првог књижевног језика Словена, појави глаголице и ћирилице, првим писаним споменицима;
- Говорити о првим истицањима важности народног језика како код других европских народа тако и код нас; (повезати са модулом просвјетитељства и романтизма- јачању националног питања, појави националних програма, самим тим и истицању важности народног језика);
- Повезати са претходно наведеним модулом, посебно рад на језику (Вукова реформа, његови претходници, сарадници, значајније године, дјела, година Вукове побједе и сл.);

- Кроз конкретне задатке појединцима или групама обрадити значајнија имена из периода даљњег развоја српског књижевног језика и њихов допринос развоју српског књижевног језика.
- Кроз својеврсне дискусије, дебате, покренути питање развоја једног језика, промјена које се дешавају, специфичности српског језика у историјско- друштвеном контексту, без уплитања политичких тема.
- Кроз различите вјежбе, задатке, упоредити књижевни језик са бројним жаргонизмима, туђицама присутним у данашњем језику и свакодневном говору.

4. Тема: Именице и именске ријечи

- Поред традиционалне наставе неопходно је настави граматике приступити на креативнији начин и учинити је ученицима што доступнијом.
- Различитим приступима развијати код ученика љубав према језику, осјећај за његову природу и свијест о потреби усавршавања језичке културе.
- Избјежавати сувопарно учење граматичких правила чиме се у потпуности занемарује значење и функционална страна језика, повезати наставу језика са умјетничким текстовима и уопштено наставом књижевности.
- На одабраним текстовима, примјерима објашњавати све наведене и неопходне ставке (појмови, класификације, значења ријечи, граматичке категорије, деклинације, компарацију и сл.)
- Највећи број часова у оквиру ове теме издвојити за вјежбу на конкретним примјерима, текстовима, разноврсним задацима.

5. Тема: Глаголи и непромјењиве врсте ријечи

- Поред традиционалне наставе неопходно је настави граматике приступити на креативнији начин и учинити је ученицима што доступнијом.
- Различитим приступима развијати код ученика љубав према језику, осјећај за његову природу и свијест о потреби усавршавања језичке културе.
- Избјежавати сувопарно учење граматичких правила чиме се у потпуности занемарује значење и функционална страна језика, повезати наставу језика са умјетничким текстовима и уопштено наставом књижевности.
- На одабраним текстовима, примјерима објашњавати све наведене и неопходне ставке (појмови, класификације, значења ријечи, граматичке категорије, конјугацију.)
- -Највећи број часова у оквиру ове теме издвојити за вјежбу на конкретним примјерима, текстовима, разноврсним задацима.

6. Тема: Језичка култура

- Планирати рад, приступ, методе рада, избор литературе и лектире према способностима, профилима и интересовањима ученика у одјељењу.

- Кроз наведене циљење покуша што више да оспособи ученике за правилно усмено и писмено изражавање: оспособљавање за успјешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе, развијање смисла за правилно, течно, увјерљиво писмено и усмено изражавање, увјежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичног, изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмјереног, истраживачког), подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво, подстицање и његовање ваннаставних активности (разне секције: литерарна, новинарска, језичка, драмска и друге).
- Дати могућност ученицима да самостално изаберу по свом књижевном укусу (без обзира на жанр, период) једно књижевно дјело које ће представити разреду у виду усменог излагања, презентације, али и предају у писаном облику у виду реферата; (могу радити као појединци, у пару или у мањим групама).

7. Тема: Реализам у европској књижевности

- Планирати рад, приступ, методе рада, избор литературе и лектире према способностима, профили и интересовањима ученика у одјељењу.
- У приступу одређеном периоду у развоју књижевности прије свега објаснити атмосферу у којој је књижевност настајала и развијала се, посматрати и представити друштвено историјске прилике, човјека тога времена и његове преокупације. Прокоментарисати свеопште стање у друштву, стање духа јер се то све у највећој мјери рефлектује управо на умјетничко стварање, односно на саму књижевност.
- Кроз раније дате истраживачке задатке развити разговор о особеностима друштва тога времена, његовим преокупацијама, посматрати умјетност тога времена са посебним освртом на књижевност.
- Користећи различите методе и приступе (у зависности од самог одјељења, њиховог знања, отворености, комуникативности) у групама или паровима уочити и проанализирати битније моменте одабраног књижевног дјела или одломка; кроз селективне и истраживачке задатке доћи до закључака везаних за тему, структуру дјела, композицију, ликове, начине карактеризације ликова, питање наратора, особености самог правца; ослањати се у великој мјери на сами текст, односно да ученици извјештавају о урађеном уз коришћење цитата.
- Оспособити ученике да анализу књижевних текстова (одломака или дјела у цјелини) ураде и у писаној форми.
- Књижевна дјела као извор:
 - Оноре де Балзак: „Предговор Људској комедији“ (одломци);
 - Николај Васиљевич Гогољ: „Шињел“ (у цјелини или одломци);
 - Анри Рене Ги де Мопасан: „Два пријатеља“ (одломци);
 - Иван Сергејевич Тургенев „Ловчеви записи“/ „Очеви и дјеца“ (одломци).

8.Тема: Реализам у српској књижевности

- Планирати рад, приступ, методе рада, избор литературе и лектире према способностима, профили и интересовањима ученика у одјељењу.
- Прокоментарисати свеопште стање у друштву, стање духа јер се то све у највећој мјери рефлектује управо на умјетничко стварање, односно на саму књижевност; истаћи друштвене прилике у Србији друге половине 19. вијека које су биле врло сложене и често судбоносне за сам народ и земљу (Велика источна криза, Берлински конгрес, доношење новог устава, бројна политичка превирања); доба модернизације Србије, формирање грађанског слоја, динамичан политички и парламентарни живот.
- Кроз ишчитавање одломака, већих цјелина, а затим и комплетних дјела постепено ученицима приближити, учинити разумљивијим и интересантнијим књижевне текстове овог периода у српској књижевности откривајући њихове универзалне поруке, хуманистичке идеје, моралне принципе.
- Оспособити ученике да анализу књижевних текстова (одломака или дјела у цјелини) ураде и у писаној форми.
- Књижевна дјела као извор:
 - Светозар Марковић: „Певање и мишљење“, „Реалност у поезији“ (одломци);
 - Милован Глишић: „Глава шећера“
 - Лаза Лазаревић: избор приповиједака; приједлог „Ветар“, „Швабица“ (да би се избјегло понављање градива из основне школе);
 - Радоје Домановић: сатире (избор) (избјећи понављање обрађених дјела у основним школама);
 - Бранислав Нушић: „Народни посланик“/ „Госпођа министарка“;
 - Стеван Сремац: „Зона Замфирова“/ „Кир Герас“;
 - Симо Матавуљ: „Поварета“.

Напомена: Понуђени извори су приједлози за обраду. Сваком наставнику даје се могућност сопственог избора између понуђених књижевних текстова.

Лектира (наставник бира осам од понуђених наслова):

- Оноре де Балзак: „Чича Горио“ / „Евгенија Гранде“;
- Николај Васиљвич Гогољ: „Ревизор“;
- Вилијам Такери: „Вашар таштине“;
- Лав Николајевич Толстој: „Ана Карењина“;
- Иво Андрић: Приповијетке (избор); „Мост на Жепи“, „Аникина времена“, „Пут Алије Ђерзелеза“
- Џорџ Орвел: „Животињска фарма“;
- Борислав Пекић: „Успење и суноврат Икара Губелкијана“;
- Горан Петровић: „Ситничарница „Код срећне руке““;
- Јован Стерија Поповић: „Тврдица“;
- Едгар Алан По: „Приче из Гротеске и Арабеске“ („Пад куће Ашер“, „Украдено писмо“...)- избор;

- Александар Сергејевич Пушкин: „Евгеније Оњегин“;
- П.П.Његош: „Горски вијенац“;
- Емили Бронте: „Оркански висови“ / Шарлота Бронте: „Џејн Ејр“;
- Драгослав Михаиловић: „Кад су цветале тикве“ / Оскар Вајлд: „Слика Доријна Греја“ (у зависности која је одабрана у првом разреду)
- Вилијам Голдинг: „Господар мува“.

ОЦЈЕЊИВАЊЕ

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.

ИНТЕГРАЦИЈА

1. Историја
2. Историја умјетности
3. Историја музике

ИЗВОРИ

1. Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
2. Друга стручна литература и приручници
3. Интернет